

Temmuz 2025

Transatlantik Ticaret Geriliminin Merkezinde: Dijital Sektör Regülasyonları

Sinan Ülgen - EDAM, Direktör
Alina İltutmuş - EDAM, Araştırmacı

Transatlantik Ticaret Geriliminin Merkezinde: Dijital Sektör Regülasyonları

Ocak 2025'teki açılış konuşmasında Donald Trump, Amerikan vatandaşlarının çıkarlarını korumak amacıyla yabancı ülkelere yönelik gümrük vergileri ve diğer mali yükümlülükler uygulayacağını açıkladı. Bu söylem şaşırtıcı değildi; zira Trump, ilk başkanlık döneminde (2017–2020) Çin ile bir ticaret savaşı başlatmış, yaklaşık 360 milyar dolarlık Çin ithalatına gümrük tarifeleri getirmiş ve Amerika Birleşik Devletleri'nin birçok ticaret ortağına benzer önlemler uygulamıştı¹. Başkan Joe Biden göreve geldiğinde, Trump'ın Çin'e yönelik tarifelerinin büyük bölümünü yürürlükte tutmuş, ancak daha stratejik ve çok taraflı bir yaklaşımı benimsemiştir².

Görevdeki ilk 100 gününde Trump, gümrük tarifelerine ilişkin 20 başkanlık kararnamesi imzaladı; ayrıca dört muhtıra ve üç bildiri yayımladı³. Trump'ın tarifeleri, küresel kurallara dayalı ticaret sistemine ciddi bir meydan okuma teşkil etmekte ve çok taraflı ticaretin onlarca yıllık serbestleşmesinden sonra benzeri görülmemiş bir değişime işaret etmektedir⁴. Ticaret savaşı, halihazırda küresel tedarik zincirlerini bozmuş, ekonomik büyümeyi yavaşlatmış ve imalattan tarıma kadar birçok sektörde sarsıntılar yaratmıştır. Trump'ın agresif ticaret gündemi karşısında, önemli bir ekonomik aktör olan Avrupa Birliği (AB), uluslararası ticaret sisteminin istikrarını belirlemede kilit bir rol oynamaktadır⁵. 9 Temmuz tarihi yaklaşırken, Washington ile Brüksel arasında bir anlaşmaya varılıp varılamayacağı, büyük ölçüde Avrupa Birliği'nin dijital endüstrilerin yönetişimi ve düzenlenmesine dair bir uzlaşşı sağlayıp sağlayamayacağına bağlı olabilir.

Eğer ticaret müzakereleri çıkmaza girerse, Avrupa Birliği, özellikle ABD'nin AB ile ticaret fazlası verdiği hizmet sektörlerinde Amerikan hizmetlerine yönelik gümrük tarifeleri uygulamakla tehdit

¹ Sinan Ülgen ve Alina İltutmuş, U.S. International Trade Policy During the Trump Administration: Will Trade Wars Benefit Türkiye?, EDAM, Kasım 12, 2024, s. 2, <https://edam.org.tr/en/economics-and-energy/u-s-international-trade-policy-during-the-trump-administration-will-trade-wars-benefit-turkiye>.

² Wyatt Grantham-Philips, "A Timeline of Trump's Tariff Actions So Far," PBS NewsHour, Nisan 3, 2025, <https://www.pbs.org/newshour/economy/a-timeline-of-trumps-tariff-actions-so-far>.

³ Ballotpedia, Donald Trump's Executive Orders and Actions on Trade and Tariffs, 2025, erişim tarihi: Mayıs 27, 2025, https://ballotpedia.org/Donald_Trump%27s_executive_orders_and_actions_on_trade_and_tariffs_2025.

⁴ Madalena Barata da Rocha, Nicolas Boivin, ve Niclas Poitiers, The Economic Impact of Trump's Tariffs on Europe: An Initial Assessment, Bruegel, Nisan 17, 2025, <https://www.bruegel.org/analysis/economic-impact-trumps-tariffs-europe-initial-assessment>.

⁵ Sinan Ülgen, Navigating the Looming Trade War: Options for the EU, Carnegie Endowment for International Peace, Mart 27, 2025, <https://carnegieendowment.org/europe/strategic-europe/2025/03/navigating-the-looming-trade-war-options-for-the-eu?lang=en>.

ederek Trump yönetimi üzerinde ilave baskı kurabilir⁶. Avrupa Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen, *Financial Times*'a verdiği bir röportajda, Meta, Google ve Facebook gibi büyük teknoloji şirketlerini etkileyecek bir dijital hizmet vergisini hayata geçirmeye AB'nin hazır olduğunu vurguladı. Bu tür önlemlerin uygulanması, AB ile ABD arasındaki mevcut gümrük tarifesi müzakerelerinin sonucuna bağlı olmakla birlikte, dijital düzenlemelere ilişkin müzakerelerin özellikle zorlu geçmesi beklenmektedir⁷.

Avrupa Birliği ile Amerika Birleşik Devletleri arasındaki dijital düzenlemelerin olası seyrini anlayabilmek için, AB'nin çevrim içi platformlara yönelik düzenleyici çerçevesinin — özellikle Dijital Piyasalar Yasası (DMA) ve Dijital Hizmetler Yasası (DSA) — incelenmesi büyük önem taşımaktadır. Buna ek olarak, bu düzenlemelerin büyük teknoloji şirketlerine karşı uygulanma durumu, Trump yönetiminin bu düzenlemelere yönelik tutumu ve dijital hizmet vergisinin olası hayata geçirilmesi de değerlendirilmelidir. Tüm bu unsurlar, AB ile ABD arasındaki ticaret anlaşmazlığının daha geniş bağlamı içinde ele alınmalıdır; zira dijital düzenlemeler, iki taraf arasındaki başlıca çekişme ve müzakere alanlarından biri hâline gelmiştir.

Dijital Engeller?

2022 yılında Avrupa Komisyonu, Dijital Hizmetler Yasası ve Dijital Piyasalar Yasası'ndan oluşan **Dijital Hizmetler Yasası Paketi**'ni sundu. Bu yasalar Kasım 2022'de yürürlüğe girdi ve Şubat 2024 itibarıyla tamamen uygulanabilir hâle geldi⁸. Birlikte ele alındığında, bu düzenlemeler iki temel hedefe sahip birleşik bir düzenleyici çerçeve oluşturmaktadır: İlk olarak, dijital hizmetlerin⁹ tüm kullanıcılarının temel haklarının korunduğu daha güvenli bir dijital alan yaratmak¹⁰; ikinci olarak ise Avrupa Tek Pazarı ve ötesinde yenilik, büyüme ve rekabetçiliği teşvik eden eşit bir oyun alanı kurmak¹¹.

DSA (Dijital Hizmetler Yasası) ve DMA'nın (Dijital Piyasalar Yasası) temel özelliklerinden biri, çevrim içi hizmetlerin işlevi, pazar payı ve erişim kapsamına göre sınıflandırılmasıdır. Hizmetler; aracı

⁶ “Von der Leyen Ready to Hit Tech and Services in US-EU Trade War,” Euronews, Nisan 11, 2025, <https://www.euronews.com/my-europe/2025/04/11/von-der-leyn-ready-to-hit-tech-and-services-in-useu-trade-war>.

⁷ Sinan Ülgen, Navigating the Looming Trade War: Options for the EU, Carnegie Endowment for International Peace, Mart 27, 2025, <https://carnegieendowment.org/europe/strategic-europe/2025/03/navigating-the-looming-trade-war-options-for-the-eu?lang=en>.

⁸ European Commission, The Digital Services Act package, Mayıs 27, 2025, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/digital-services-act-package>.

⁹ Dijital hizmetler, basit web sitelerinden internet altyapı hizmetlerine ve çevrim içi platformlara kadar uzanan geniş bir çevrim içi hizmet yelpazesini kapsamaktadır.

¹⁰ A.g.e.

¹¹ A.g.e.

hizmetler, barındırma hizmetleri, çevrim içi platformlar, çok büyük çevrim içi platformlar (VLOP'lar) ve çok büyük çevrim içi arama motorları (VLOE'ler) olarak kategorilere ayrılmaktadır. Düzenlemelerin getirdiği yükümlülükler, platformun büyüklüğü ve dijital ekosistem üzerindeki etkisine göre farklılık göstermektedir. VLOP ve VLOE olarak sınıflandırılan hizmet sağlayıcılar, dijital ekosistem üzerindeki belirleyici etkilerinden dolayı en sıkı düzenleyici gerekliliklerle karşı karşıya kalmaktadır¹².

Avrupa Birliği'nin Dijital Hizmetler Yasası (DSA) çerçevesi, “%10'dan fazla AB nüfusuna (yani 45 milyondan fazla kullanıcıya) ulaşan Çok Büyük Çevrim İçi Platformlar (VLOP'lar) ve arama motorları için şeffaflık yükümlülükleri, risk analizi gereklilikleri ve bağımsız denetim süreçleri” getirmektedir¹³. DSA kapsamında VLOP veya VLOE olarak belirlenen bazı platformlar şunlardır: AliExpress, Amazon Store, App Store, Google Search, Instagram, LinkedIn, Facebook, Snapchat, TikTok, X (eski adıyla Twitter) ve YouTube¹⁴.

DSA kapsamında, Çok Büyük Çevrim İçi Platformların (VLOP'lar), reklam hedefleme, içerik denetimi ve doğrulanmış araştırmacılarla veri paylaşımıyla ilgili şeffaflık önlemlerini uygulamaları gerekmektedir¹⁵. 17 Şubat 2024 itibarıyla bu kurallar yalnızca VLOP'lar ve VLOE'ler için değil, AB sınırları içinde faaliyet gösteren tüm çevrim içi platformlar için geçerlidir. Avrupa Komisyonu, DSA'nın uygulanmasını, kendi yetki alanlarında bulunan platformların mevzuata uygunluğunu denetlemekle sorumlu ulusal otoritelerle iş birliği içinde yürütmektedir¹⁶. DSA aracılığıyla AB, dijital alandaki yasa dışı ve zararlı faaliyetlerle mücadele etmeyi ve dezenformasyonun yayılmasını sınırlandırmayı, böylece daha güvenli ve hesap verebilir bir çevrim içi ortam oluşturmayı hedeflemektedir.

Öte yandan, Avrupa Birliği yasalarının bir parçası olan Dijital Piyasalar Yasası (DMA), dijital sektörde daha adil ve daha rekabetçi piyasaların oluşturulmasını amaçlamaktadır¹⁷. Bu yasa, "kapı bekçileri" (gatekeepers) olarak adlandırılan, temel platform hizmetleri sunan büyük dijital şirketleri tanımlamak için bir dizi nesnel kriter ortaya koymaktadır. Avrupa Komisyonu, Alphabet, Amazon, Apple,

¹² “The Digital Services Act: An Analysis of Its Ethical, Legal, and Social Implications,” Haziran 19, 2023, <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/17579961.2023.2184136>, s. 86.

¹³ Luca Nannini, Eleonora Bonel, Davide Bassi, and Michele Joshua Maggini, "Beyond phase-in: assessing impacts on disinformation of the EU Digital Services Act," *AI and Ethics*, vol. 5, ss. 1241–1269, 2025, <https://doi.org/10.1007/s43681-024-00467-w>.

¹⁴ European Commission, Supervision of the designated very large online platforms and search engines under DSA, Mayıs 27, 2025, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/list-designated-vlops-and-vloses>.

¹⁵ A.g.e.

¹⁶ European Commission, The EU's Digital Services Act, erişim tarihi: Mayıs 27, 2025, https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/digital-services-act_en.

¹⁷ European Commission, About the Digital Markets Act (DMA), erişim tarihi: Mayıs 27, 2025, https://digital-markets-act.ec.europa.eu/about-dma_en.

ByteDance, Meta ve Microsoft şirketlerini DMA kapsamında kapı bekçisi olarak belirlemiştir¹⁸. Bu şirketler, yasada belirtilen çeşitli yükümlülük ve yasaklara uymak zorundadır; söz konusu düzenleme, AB'nin mevcut rekabet kurallarıyla birlikte işler. ByteDance, Meta ve Apple, bu nitelendirmeye itiraz etmiş olsa da, bu itirazlar yükümlülüklerini askıya almamaktadır. Bu şirketler, yasal süreç devam ederken DMA hükümlerine uymaya devam etmekle yükümlüdür.

DSA ve DMA birlikte ele alındığında, Avrupa Birliği'nin dijital alanı düzenlemeye yönelik yaklaşımında belirgin bir değişime işaret etmektedir. AB, gönüllülük esasına dayalı öz düzenleme modelinden, şeffaflık ve hesap verebilirliği önceliklendiren bağlayıcı bir eş düzenleme çerçevesine geçiş yapmıştır. Bu yeni model, denetim sürecine kullanıcıları, araştırmacıları ve doğrulama kuruluşlarını aktif şekilde dahil etmektedir. Avrupa Komisyonu artık eş düzenleyici olarak merkezi bir rol üstlenmekte ve önemli ölçüde uygulama yetkilerine sahip bulunmaktadır. Dijital Hizmetler Yasası Paketi kapsamında Komisyon, VLOP'lar ve VLOE'ler için doğrudan gözetim ve uygulama yetkisine sahiptir; şirketlerin küresel cirosunun %6'sına kadar para cezası uygulayabilir ve mahkeme emirleri yoluyla, düzenleyici yükümlülükleri uymayı reddeden platformlara geçici erişim engeli getirebilir¹⁹.

Büyük Teknoloji Şirketlerine İlk DMA Cezaları

Yaklaşık bir yıl süren soruşturmanın ardından, 23 Nisan 2025 tarihinde Avrupa Komisyonu, Dijital Piyasalar Yasası'na (DMA) uyumsuzluk nedeniyle Apple'a 500 milyon euro, Meta'ya ise 200 milyon euro para cezası verdi. “Bu cezalar, Apple'ın App Store tasarımı ve Meta'nın Facebook ile Instagram sosyal ağlarında uyguladığı ‘Kabul Et ya da Öde’ modeli aracılığıyla DMA yükümlülüklerini ihlal ettiği yönündeki soruşturmalara dayanmaktadır”²⁰.

Bunlar, dijital platformlar arasında adil rekabeti teşvik etmeyi amaçlayan DMA kapsamında verilen ilk cezalardır. Beyaz Saray bu kararı sert bir dille eleştirdi; cezaları “ekonomik şantajın yeni bir biçimi” olarak nitelendirdi ve Amerika Birleşik Devletleri'nin bu tür eylemlere tahammül etmeyeceği uyarısında bulundu. Bu kararın, daha önce Amerikan şirketlerini cezalandıran ülkelere misilleme

¹⁸ European Commission, Digital Markets Act: Commission designates six gatekeepers, Press Release IP/23/4328, Eylül 6, 2023, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_4328.

¹⁹ “Questions and Answers: Digital Services Act,” Text, European Commission – Avrupa Komisyonu, erişim tarihi: Mayıs 12, 2025, 2023, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/faqs/digital-services-act-questions-and-answers>.

²⁰ Herbert Smith Freehills LLP, Enforcement of the DMA – European Commission imposes first fines under the DMA on Apple and Meta, Lexology, Mayıs 20, 2025, <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=97cb6c2c-c69b-425d-ad5d-1b49c8efaf06>.

tarifeleri uygulamakla tehdit eden Başkan Trump ile olan gerilimi daha da tırmandırma potansiyeli bulunmaktadır²¹.

Meta ve Google'a ek olarak, X (eski adıyla Twitter) de ön değerlendirme sürecinde DMA'yı ihlal ettiği tespit edilen platformlar arasında yer aldı. 18 Aralık 2023'te Avrupa Komisyonu, Dijital Hizmetler Yasası'nın (DSA) olası ihlalleri nedeniyle platforma karşı resmî ihlal süreci başlattı. Bu ihlaller; içerik denetimi, reklam şeffaflığı ve araştırmacılar için veri erişimiyle ilgili endişeleri kapsamaktadır²². Temmuz 2024 itibarıyla Komisyon, X'in şeffaflık, araştırmacı erişimi ve mavi tik gibi doğrulama göstergelerinin yanlış kullanımı dahil olmak üzere DSA'nın çeşitli temel gerekliliklerini ihlal ettiğini tespit etti. Soruşturma, Ocak 2025'te genişletilerek platformun içerik denetleme uygulamalarını daha yakından incelemeye başladı. Ancak şu ana kadar X'e yönelik herhangi bir para cezası verilmedi; bu durum, özellikle Elon Musk'ın Başkan Trump ile olan yakın ilişkileri göz önünde bulundurulduğunda, Brüksel'de yaptırım sürecinin siyaseten etkilenmiş olabileceği yönünde spekülasyonlara yol açtı.

DMA kapsamında ilk para cezalarının verilmesinden önce bile, Başkan Trump Avrupa Birliği'nin teknoloji düzenlemelerine yönelik sert eleştirilerde bulunmuştu. 21 Şubat 2025'te, Amerikan şirketlerinin küresel rekabet gücünü engelleyen ülkelere gümrük tarifeleri uygulanmasını öngören bir muhtıra yayımlandı. Bu muhtıra, özellikle ifade özgürlüğünü sınırladığı ya da sansüre katkıda bulunduğu iddia edilen Avrupa Birliği ve Birleşik Krallık politikalarının gözden geçirilmesini zorunlu kıldı. Muhtıra aynı zamanda AB'nin DSA ve DMA düzenlemelerine karşı doğrudan bir uyarı niteliği taşıyordu; söz konusu düzenlemeler, Amerikan şirketlerinin Avrupa pazarındaki tüketicilerle nasıl etkileşim kurması gerektiğini dikte etmekle eleştiriliyordu²³.

ABD-AB Dijital Düzenleme Gerilimleri

Bir yanda Trump'ın DMA'yı Amerikan şirketlerini hedef alan haksız bir ekonomik yaptırım olarak nitelendirmesi, diğer yanda Avrupa Birliği'nin dijital kurallarından geri adım atmayacağını açıkça belirtmesi, dijital düzenlemeler konusundaki ABD-AB arasındaki gerilimin artacağını göstermektedir²⁴. Bu gerilimler, teknoloji sektöründe tam teşekküllü bir ticaret savaşına dönüşme riski taşımaktadır.

²¹ Steve Holland and Kanishka Singh, "US calls EU fines on Apple and Meta 'economic extortion'," Reuters, Nisan 23, 2025, <https://www.reuters.com/sustainability/boards-policy-regulation/us-calls-eu-fines-apple-meta-economic-extortion-2025-04-23/>.

²² European Commission, Digital Services Act: Commission opens formal proceedings against X, Press Release IP/23/6709, Eylül 6, 2023, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_6709.

²³ Anupriya Datta, "Trump threatens to launch tariff attack on EU tech regulation," Euractiv, Şubat 22, 2025, <https://www.euractiv.com/section/tech/news/trump-threatens-to-launch-tariff-attack-on-eu-tech-regulation/>.

²⁴ Stu Roberts, "US-EU digital regulation tensions risking tech industry trade war," Verdict, Mayıs 21, 2025, <https://www.verdict.co.uk/us-eu-digital-regulation-tensions-risking-tech-industry-trade-war/>.

Dahası, yürütülmekte olan ticaret müzakerelerinin sonucu, DMA'nın geleceğini önemli ölçüde etkileyebilir.

2026 yılında zorunlu bir DMA gözden geçirmesi planlanmışken, Avrupa Komisyonu kritik bir tercihle karşı karşıya: ya transatlantik gerilimi azaltmak amacıyla kapı bekçilerine (gatekeepers) yönelik düzenleyici baskıyı hafifletecek ya da yapay zeka (YZ) gibi ortaya çıkan yeni zorluklara yanıt verebilmek için kuralları genişletecektir²⁵. Ancak düzenleyici kapsamı genişletmeye yönelik her girişim, Amerika Birleşik Devletleri'nden daha fazla tepki çekebilir. Bu koşullar altında ve AB ihracatına yönelik yüksek gümrük vergileriyle tam ölçekli bir ticaret savaşını önlemek amacıyla Komisyon, dijital düzenlemelerin uygulanmasına dair tutumunu yeniden gözden geçiriyor gibi görünmektedir. Ancak bu alandaki temel yaklaşımda yapılacak herhangi bir değişiklik, dijital alanı dış müdahalelerden korumayı bir tür ulusüstü egemenlik göstergesi olarak gören üye devletler arasında görüş ayrılıklarına yol açabilir. Komisyon için olası seçeneklerden biri, teknoloji şirketleriyle daha iş birliğine dayalı bir yaklaşım benimsemek olabilir. Bu da daha fazla istişare, düzenleyici rehberlik ve resmî taahhütlerin ön plana çıkması anlamına gelebilir; kuralları daha da sıkılaştırarak ABD'den gelebilecek yeni misillemeleri kışkırtmak yerine.

ABD ile AB arasındaki dijital düzenlemelere — dijital hizmet vergisi de dahil — ilişkin müzakerelerin sonucu, yalnızca transatlantik ticaretle sınırlı kalmayacak etkiler doğuracaktır. İlerleyen süreçte bu sonuç, AB'nin düzenleyici bir süper güç olarak hareket etme kapasitesini de şekillendirecektir; zira düzenlemelerini Brüksel ile uyumlu hâle getiren diğer yargı bölgeleri de Washington'un hedefi hâline gelebilir. Son dönemdeki ticaret gelişmeleri ışığında, DMA'nın geleneksel bir rekabet politikası aracının ötesine geçtiği açıktır. Artık bu yasa, AB-ABD ilişkilerinde jeopolitik bir kaldıraç işlevi görmekte ve Brüksel'in düzenleyici güvenilirliğini, giderek artan dış baskılar altında ciddi biçimde sınamaktadır²⁶.

²⁵ Christophe Carugati, "Europe's Digital Markets Act Faces Uncertainty as Trump Pushes Back," Digital Competition, Mart 6, 2025, <https://www.digital-competition.com/comment/europe-digital-markets-act-faces-uncertainty-as-trump-pushes-back>.

²⁶ A.g.e.

Ekonomi ve Dış Politika
Araştırmalar Merkezi

edam

Hare sokak No.16 Akatlar / İstanbul

T. +90 (212) 352 18 54
F. +90 (212) 351 54 65

info@edam.org.tr

   // edam.org.tr